

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.*

Nr. X.

1. OCTOMBRE.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

25. Ramurirea primitiva si latîrea basericeii.

Dupa fundarea basericeii prin Is. Christosu¹⁾ si inal-tiarea lui la ceriu, celu de-antaiu lucru alu apostoliloru a fostu alegerea lui Mathi'a in loculu lui Iud'a tradatoriulu, cu care s'a complenitu éراسi numerulu celoru 12 apostoli; asteptandu apoi implenirea promisiunei date prin Mantuito-riulu²⁾ pana in dîu'a cea mare a serbatórei, de-odata s'au iluminatu toti apostolii si si-au inceputu in faci'a celoru adu-nati misiunea spunendu in diferite limbe misteriele mări-rei lui D.-dieu. La audiulu cuvintelorु loru multîme din ei adunati se botezara si remanendu credentiosi celoru audîte — prin impartasîrea in rogatiune si frangerea pânei formara prim'a comunitate basericésca³⁾, carei'a dupa de-partarea celoru alalti apostoli remase de capu si conduca-toriu Iacobu apostolulu⁴⁾ Adaugandu inse Domnulu in tóte dílele adunarea celoru ce eráu sè se mantuésca — si in-multîndu-se cu numerulu credentiosiloru agendele referitóre la comunitatea credentiosiloru, la propunerea apostoliloru se alesera din numerulu invetiaceiloru⁵⁾ 7 barbati, pre cari constituindu-i apostolii prin punerea manelorु impreunata

¹⁾ Conf. 18. ²⁾ Fapt. ap. I, 16—26. ³⁾ Fapt. ap. II, 44—46.

⁴⁾ Fapt ap. XXI, 18; Galat. I, 19; Galat. II, 12.

⁵⁾ Hergenröther op. c. T. I. P. 1. p. 173.

cu rogatiune, i desemnara spre a servi meselor in aface-
rile externe ale comunitatii¹⁾, punendu in estu modu ince-
putulu la ramurirea oficiului de servitori — *διάκονοι* — éra
pentru consultarea, ingrigirea de credentiosi spre implenirea
unoru agende adaugandu si pre cei mai betrani *πρεσβύτεροι*.²⁾

Apostolii in conscientia, cà misiunea loru e a predicá
evangeli'a in tóta lumea, la tóte popórele,³⁾ nu numai in
Jerusalimu ci si in alte locuri afora de Palestin'a incepura
a fundá asemenea comunitati, si in acelea conducerea⁴⁾ si
administrarea actiuniloru sacre érá concrediuta betraniloru⁵⁾
érá administrarea celoru externe in manele diaconiloru⁶⁾; ci
si aceste comunitati fundate stau sub conducerea neseparata
a apostoliloru, încátu grigi'a si activitatea acestor'a se es-
tendea nu numai preste senguratecele comunitati fundate de
dinsii, dar' si preste celelalte comunitati, pentru aceea cale-
toriau in persóna si trameteau scrisori la tóte comunitatile
crestine.⁷⁾

In urma, dupa ce prin latírea comunitatiloru besericesci
cerculu de activitate alu apostolatului poftiá o desvoltare
mai incordata a poteriloru, si apostolii parte incepura a se
reslatí prin lume cá se predice evangeli'a, parte mai tardíu

¹⁾ Fapt. ap. VI, 1—6.

²⁾ Fapt. ap. XV, 2—6, 23; XVI, 4. Unii credu cumca in con-
stitutiunea primitiva a besericeii presbiterii aru fi fostu intruniti
in persónele diaconiloru, deore-ce in faptele apostoliloru nu ar'
obveni cá actu separatu instituirea loru, érá in c. XI, 30, presbi-
terii se vedu a fi insarcinati si cu șervitiulu diaconiloru, cari
mergându cariv'a din Jerusalimu in Antiochi'a, unde ocuru creden-
tiosii mai antaiiu cu numele de „crestini“, si spunendu prin ros-
tulu lui Agavu despre lips'a, ce o ducu fratii in Jerusalimu (cà
érá fómete mare preste totu pamentulu sub Claudiu imperatu)
decisera se trameta la betrani ajutoriu fratiloru din Jerusalimu
prin man'a Barnabei si a lui Saulu; ci cumcà presbiterii din in-
stitutiunea primitiva su-separati de diaconi, se vede din fapt. ap.
c. XIV. 23 si epist. S. Ioanu. c. V 14.

³⁾ Math VI, 12; XXVIII, 19.

⁴⁾ Fapt. ap. XX, 17, 28; 1. Petr. V. 1—2; 1. III, 5; Tit.
I, 5—8. ⁵⁾ Iac. V, 14. ⁶⁾ I. Tim III, 1—7. ⁷⁾ II. Cor. XI, 28;
Rom. XVI, 16. I. Cor. XIII, 19—20. Fapt. ap. XV, 36—41.

se mutara din viétiá; spre a responde chiamarei apostolice in poterea misiunei data loru 'si constituira ajutori si urmatori dintre barbatii cei mai probati, indiestrandu-i cu plenitudinea poterei apostolice¹⁾ si insarcinandu-i cu misiunea apostoliei si cu mandatulu cá asemenea facúndu si ei se pazésca turm'a in care i-a pusu spiritulu santu²⁾ gubernandu-o si escitandu darulu lui Domnedieu, carele e intru dinsic prin punerea maneloru apostoliloru³⁾. Asia a ordenatu ap. Pavelu pre Timoteiu la Efesu, pre Titu in Cret'a; ap. Petru pre Linu si pre Clemente in Rom'a, Ioanu pre Policarpu in Smirna⁴⁾. Cumuca acesti'a au fostu insarcinati cu continuarea sarcinei apostolice cá *ἐπίσκοποι*⁵⁾ se adeverescé din scrierile lui Pavelu,⁶⁾ carele i numesce *συνεργος* impreuna lucratoriu sociu. Constituirea primitiva a organismulu besericei o formá asia dara in societatea bes. a crestiniloru episcopii, presbiterii si diaconii.⁷⁾

Din acésta intogmire apostolica urmá, cá cu finea secl. I. apostolicu din instituirea apostoliloru in fruntea comunitatiloru crestine se afláu episcopii, si cu tóte, cá dela inceputu nu se demarcá o specifica deschilinire⁸⁾ intre dinsic

¹⁾ I. Tim. I, 3 V. 20—21; Tit. I, 5; II, 15; *κατὰ χιώρας καὶ πόλεις κηρυσσοντες οἱ ἀπόστολοι καθίστανον τὰς δὴτάρχας αὐτῶν*. Clem. Rom. I. Cor. 42. ²⁾ Fapt. ap. XX, 18. ³⁾ II. Tim. I, 6. ⁴⁾ I. Tim. I, 5. Ireneu contra haeres. III, 3. Asemenea spune traditiunea cumca Lazaru (inviatu prin Christosu din morti) fugitu de fric'a Iudeiloru in insul'a Cipru, dupa inaltierea la ceriu, ar' fi fostu pusu prin apostoli de eppu alu Chytei; Strasnicu. Sambet'a l. Lazaru.

⁵⁾ *Επίσκοπος* se uzuase la pagani. Plutarch. in Camil. p. 131. Herodian. l. 7, p. 529. Homer. Iliad. X. 255. La Romani sumulu pontifice se dñce *ἐπίσκοπος τῶν ἱερῶν παρθένων* Plut. in Num. p. 66 Cicer. ad Attic. l. 7. op. 11. Clemente Rom. la Cor. 55 dñce a fi institiune mai tardfa. Conf. Hergenröther Handbuch der Allgem. Kirchen geschichte. Par. I. §. 184.

⁶⁾ Rom. XVI, 21. II. Cor. VIII, 23. Conf. Dölinger Christenthum und Kirche III §. 13, 20.

⁷⁾ Ignatiu episcop. Antioche in (†106). Hoc sit vestrum studium in Dei concordia omnia agere episcopo praesidente Dei loco et praesbyteris loco senatus apostolici, et diaconis, quibus commissum et misterium Jesus Christi.

⁸⁾ S. Ieronim. ad evang. Comm. ad Tit. I, 7. Idem est presbyter, qui episcopus.

si presbiteri, decâtu ce'a ce se pôte deduce din epistol'a lui Pavelu la Timoteiu si Titu, totusi e invederatu cumca episcopii dela inceputu au fostu considerati de portatori ai spiritului s. si pusi in culmea si plenitudinea poterei ecles. sub diferite uimiri de *προιστάμενοι* prepusi, *ποιμένες* pastori *ἡγούμενοι* conducatori. ¹⁾

26. Derivarea potestatii ordului.

Plenitudenea potestatii ecl. a fostu conferita lui Petru si celoru alalti apostoli, acestia au conferitu potestatea ecles. urmatoriloru lor²⁾ si acestia presbiteriloru.³⁾ Presbiterii, desî in mai multe puncte eráu asemenea episcopiloru, totusi remasera sub auctoritatea acestor'a cari i ordenara — a episcopiloru⁴⁾ pentru-câ eppi singuri se tieneau de adevirati urmatori ai apostoliloru. Statorita fiendu in estu modu graduarea intre episcopi si presbiteri⁵⁾ si remanendu pe langa cei de antaniu in urm'a potestatii apostolice ordenarea presbiteriloru⁶⁾ si consacrarea mirului.⁷⁾ — La aceste dóue graduri ale episcopatului si presbiteratului s'a adausu si gradulu alu treile, alu diaconatului. Diaconii pre langa servitiile impuse loru aveau de a ajutá si la

¹⁾ Richter Lehrbuch der k. u. ev. K. rechts. ed. VII, Lip. 1874 p. 27.

²⁾ Fapt. ap. XX, 17, 28, 31—32; I. Cor. XI. 23, Iac. V 14.

³⁾ Fapt. op. XIV, 23.

⁴⁾ Ignat. ad Smyrn. c. 8. *οὐκ ἐξὸν χωρὶς ἐπισκόπων οὔτε βαπτίζειν, οὔτε ἀγαπήν ποιεῖν*. Dandi baptizum jus quidem habet summus sacerdos, qui est eppus, dehinc praesbyteri et diaconi, non tamen sine eppi auctoritate. Tert. de Bapt. c. 17.

La S. Ieronimu ep. 42, ad Fabiol. diaconii cá secundi ordinis praeceptoris, se dîcu urmatori alu celoru 72 de invetiacei, asia si indrept. leg. in cp. LXX.

⁵⁾ Chrisostom omil. III. in I. Tim. 3. Sola enim impositione manuum superiores sunt eppi praesbiteris. S. Aug. de civ. Dei XIX, 19. Quia (eppatus nomen est operis non honoris.

⁶⁾ C. 2. si 35 alu s. apost.; c. 10 Antioch. si calced. 2. Syn. Hierosol. (1672) Harduin T. II. p. 243.

⁷⁾ Concil. Cartag. (419) a. 6.

servirea sacrelor misterie. ¹⁾ Aceste trei graduri ale ordului suntu puse din institutiune divina, de unde eppii, presbiterii si diaconii forméza partea esentiale a organismului eclesiasticu si esenti'a stà intru aceea, cà apostolii la mandatulu Dornului i-au instituitu impartesindu pre eppi cu intréga poterea apostolatului, in mesura mai restrinsa pre presbiteri si in mai puçina mesura pre diaconi.

Dela diaconatu in diosu s'au mai formatu si alte oficie cu deschilinite insarcinari, cari desî nu eráu prevediute cu potestate eclesiastica, totusi fiendu cà aceste orduri mai mici ²⁾ (ordines minores) s'au desvoltatu cu referintia la grandeti'a sacrificiului santei liturgie — care se considera de celu mai sublimu sacramentu alu legei noue, — si de aceea s'a si implenit cu reverintia deschilinita, introducerea in ordurile acestea se facea cu ceremonía cuvenita, cu tóte cà cei introdusi se socoteáu cà nesce membri ne-depliniti ai preotiei. ³⁾ In ordurile este mai mici s'au introdusu subdiaconii séu ipodiaconii, cari ministráu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ S. Ignat. ad Tral. 2. Oportet et diaconos ministrare mysteriorum Jesu Christi secundum omnem modum omnibus placere. Cumcà diaconii juro divino suntu pusi se vede atâtu din faptele apostoliloru (VI. 3), unde se recere cà se fia barbati cu conduita buna, pleni de Spiritulu s. si intieptiune, câtu si din punerea maniloru impreunata cu rogatiune la ordenarea loru (acolosi v. 6.) Acésta o intarescu si cuvenitele S. Chrisostomu (omil. 82 in Math. n. 6) unde dice: De ar' fi cenev'a duce, prefectu séu chiar' si celu cu diadema, de se vá apropiá cu nedemnitare (la s. cuminecatura) impiedeca-lu, cà mai mare putere aibi tu decâtu elu. Diaconulu aveá de a asistá preotului la s. sacrificiu, a ceti evangeli'a si cu concesiunea mai mariloru a botezá si predicá, Conf. Schwetz Theol. dogm. T. III. §. 136 si Porubsky Jus. eccl. cath.

²⁾ Ordurile acestea obvinu la an. 252 in scrisória lui Corneliu de Novatianu. In secl. III. la Charthagine si Rom'a obvinu subdiaconii cà cei mai de frunte ajutori ai diaconiloru. — Sub Corneliu aveá beseric'a rom. cleru numerosu: 46 de presbiteri, 7 diaconi, 7 subdiaconi, 42 de acoliti, 52 de escorcisti, lectori si ostiari. Hergenröther Kirchengeschichte P. I. p. 173. §. 190, 200.

³⁾ C. 68. apost. unde prin clericu se subintielege celu din ordurile mai mici, Conf. Siagun'a op. c. p. 52.

diaconiloru la altariu; dupa ei urmáu acolitii, cari conco-
mitau pe eppu ducandu luminele si vinulu la altariu, esor-
cistii, cari puneau manele preste cei indraciti si alungau
spiritele necurate, lectorii séu a agnostii cetiau de pre
amvonu si grigiau de cartile sacre, ostiarii, cari inchideau
si deschideau beseric'a trageau clopotulu si bateau tóca.¹⁾
Ordurile acestea dela diaconatu in diosu suntu de origine
umana statorite de beserica spre a usiurá implenirea agen-
deloru eclesiastice. Sub diaconii dela secl. XII. incóce be-
seric'a apuséna ia adnumeratu la ordurile mai mari intro-
ducandu pentru densii legea celibatului.

Tonsur'a nu e de cátu un'a simpla ceremonia si
precumu ordurile cele mici se consideráu cá transitiuni la
gradurile preotíei, asié tonsur'a cá un'a pregatire la primi-
rea orduriloru, precumu suntu sponsaliele pregatire la ma-
trimoniu.

In beseric'a orientale nu s'a conservatu din acestea
decátu ipodiaconatulu si lectoratulu.²⁾ Din monu-
mentele antice se vedu a fi esistatu inca si cantareti,
séu psalti, fossarii, custodii martiriloru adeca
ai besericiloru si mormentarielor; inse nu au fostu decátu
numai nesce oficie simple fora neci un'a ceremonia rituale.³⁾

Din acestea apriatu se vede, cá potestatea ordului ca-
petata in urm'a ordinatiunei la membrii din diferitele gra-
duri este inegale, éra la membrii din acelasi gradu este
aceeasi sistemulu diverselor orduri forméza ierarchi'a
eclesiastica.

¹⁾ Conf. Shwetz Theol. Dogm. T. III. §. 137. Walter op. c.
§. 16; Siagun'a Isori'a bes. T. I. p. 169. §. 156.

²⁾ Siagun'a op. c. p. 53. §. 69. Schwetz op. c. p. 497 Confes.
Ortod. P. I. qu. III. Bas. Ratiu Istor. bes. p. 34—39. §. 22 23.
Hergenröther op. c. T. I. P. 1. §. 190. p. 173.

³⁾ Din comparare cu ordurile mai mici si cu oficiele aci in-
semnate se póte deduce si originea cantoriloru si a fetiloru pre-
cumu si a celoru alalte oficie, ce se aplica pe la biserice, la cari
se mai adaugu lampadarii (Conf. ortod. P. I. 9. 111 la Walter)
notarii, parabolanii, economii ermeneutii si cate-
chetii. Aceste oficie tóte nefiendu orduri se impuneau la cei

Cele mai multe din ordurile mai mici nu-su in pracse neci in beseric'a apuséna afara de Rom'a si se conferu de comune numai acelor'a, cari voru se primésca ordurile mai inalte.

(Va urmá.)

Joanu Papiu.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice

séu

Insemnatatea Ritului Conferirii Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

(Urmare.)

28. Officiulu Subdiaconului.

In rogatiunea chirotonirei, afara de cele referitórie la invetiatur'a credintiei basericei façia de sacramentulu Ordului si la viéti'a morala ce trebuie se arete Ordinandulu intru implinirea oficiului seu, deodata se indigitédia si datorintiele impreunate cu oficiulu subdiaconalu. Anumitu baseric'a se róga cá:

10) „Se-i se deie lui a iubi bunacukeninti'a casei t'ale — a pazi usiele s. t'ale baserice, — a aprinde luminaarea locasiului marirei t'ale.“

Se consideramu in mai de aprópe aceste datorintie conferite si impuse Subdiaconului.

Se dice „si-i dà lui a iubi bunacukeninti'a casei t'ale.“ Datorinti'a acést'a se basédia pre cuventele Psalmistului carele asia se róga „Dómne iubitu-am bunacukeninti'a casei t'ale, si loculu locasiului marirei tale,¹⁾“ si stà intru ace'a cá Subdiaconulu cá unu coadjutoriu intru implinirea servi-

initiati in ordurile mai mici. Cumcà in beseric'a primitiva si femeile portáu cev'a oficiu apare din epistol'a s. Pavolu (on. XVI); atari eráu diaconesele, cari nu se ordináu cu ritu sacru si dupa S. Epifaniu (haer. 79) se ocupáu cu initiarea secului femeiescu in introducerea in societatea crestina. Hergenröther op. c. T. I. p. 1. §. 1. 90. p. 173.

¹⁾ Ps. 25, 8.

çfului altariului, preste totu are sè se ingrighiesca despre frumseti'a, si cuveninti'a casei Domnului, si in deosebi, se se ingrighiesca, cá lucrurile si vasele cele sacre referitoare la celebrarea sacrificiului eucharisticu sè se tiena in ordine, si curatia cuvenita.

Despre acést'a marturisesce Simeonu Thesalonicensu cându díce: „Subdiaconulu prinde vasele cele sacre si cu cuvenintia le asiédia, cá se fia gata precându preotii voru se aduca darurile. Éra cu ocasiunea intratului celui mare, vasele supraremasé Diaconulu le inmanuédia Subdiaconului cá se le pazésca, — deórace ministriloru mai inferiori nu e iertatu cá sè se atinga de acele.“¹⁾

Sub vasele aceste sacre suntu de a se intielege obiectele santite tienutórie de implinirea cultului divin, si respective a sacrificiului altariului, cum suntu: potiriulu, discosulu, lancea, stéu'a, apa calda, temaiarulu s. a.²⁾ precum si primirea si segregarea cuvenita a daruriloru offerite prin credintiosi.

In acestu intielesu esplica si Goar promovarea bunei cuvenintie a bisericeii, cându in contra asertiunei lui Arcudiu, spre comprobarea pracsei bisericeii orientale, citédia pre Neophitu Rodinu carele in Synopsulu seu asia díce: „Datorinti'a Subdiaconului este a imbracá pre Episcopu si pre preotu, a pregatí cele necesarie pentru proscomidia, anume: potiriulu, disculu, si celealalte pentru offertoriu.“³⁾

Si cu tóte cá in Can. 21 alu Synodului din Laodicea se ordinédia cá „Subdiaconii (poslusnicii) se nū pipáie vasele onorate“ (domniica vasa) aci sub aceste vasa suntu de a-se intielege „vasale Domnului Christosu“ adeca atunci,

¹⁾ Tangit vero vasa sacra et ea decenter disponit, ut cum sacerdotes dona voluerunt offerre, parata inveniant. In ipsa quoque magna donorum introductione, vasa quae supersunt, Diaconus suscipiens custodienda Subdiaconis tradit, neque enim ea tangere inferioribus ministris concessum est.“ (Goar. l. c. pag. 206.)

²⁾ Siaguna l. c. pag. 108 §. 78.

³⁾ Subdiaconi munus est ut induat Episcopum et Sacerdotem: ut Propositionem praeparet, calicem, patenam et reliqua pro offertorio.“

cându în acele vasa se contine trupulu si sangele lui Isusu Christosu.

Altecum acestu canonu sa adusu mai multu pentru aceea că se se oprésca Subdiaconiloru de-a nu-si arogá dreptulu Diaconiloru, — deregatori'a caror'a a fostu acele vasa a-le portá cându contineáu trupulu si sangele lui Isusu Christosu, séusi atunci cându dela Proscomidieriu la intratulu celu mare se aduceáu la altariu.¹⁾

Datorinti'a a dóu'a a Subdiaconulni se pune intru ace'a :

2) cá se pazésca usiale s. baserice.

În tempurile de-ântâiu ale basericei, parte pentru fric'a persecutiuniloru, parte inse si mai cu séma pentru salvarea santiei casei Domnului si a sublimitatei sacrificiului altariului: la usiele basericei se puneáu barbati santiti respective muieri cuvióse si incredintiate, datorinti'a caror'a fú cá pre cei necredintiosi se-i oprésca spre a nu poté intrá în baserica.

E dreptu că officiulu pazírei usieloru basericei érá conferitu Ostiariloru (pazitoriloru de usie), deregatori'a acést'a inse în baseric'a orientala mai târdiu s'a contopitu cu officiulu Subdiaconului, dupa cum adeverédia si Dionisiu Areopagita: „Unii dintre ministrii stamu lângá usiele închise ale locului sacru,“²⁾ adeca Subdiaconii la usiele cele din afóra, érá Diaconii la usiele cele dela altariu, — érá Maximu la supracitatulu lui Dionisiu obsérva: „Insémna inse că atunci Diaconii au pazitu acele usie care acuma le pazescu Subdiaconii.“³⁾

Între deregatori'a Subdiaconului numera si Simeonu Thesalonicensu pazirea usieloru cându asia díce: „Subdiaconulu pazesce usiele, cá nemene dintre cei nedemni se nu între în Tribunalulu celu santu (altariu). Asemenea si la acelu tempu, cându diaconulu eschiama: „Câti sunteti chia-

¹⁾ Van-Espen T. VI. pag. 254. Scholion în Can. 21 Laod.

²⁾ Ministrorum nonnulli stant ad clausas sacriloci fores.“
(Hier ecl. c. 3.)

³⁾ „Observa, quod tunc fores Diaconi custodiebant, quas nunc Subdiaconi tenent.“

mati iesiti, pre acesti'a (Catechumenii) i-scóte. Pentru ace'a Subdiaconulu stà inaintea usieloru sacre atátu la celebrarea s. sacrificiu, càtu si la implinire, cá astufeliu de câte-ori are lipsa de elu Archiereulu se steie gata spre servire.“¹⁾

Cumcà pazirea usieloru s'a tienutu de officiu Subdiaconului se adeverece si din Canonulu 22 alu Synodulu Laodicenu in care spre a infrána aroganti'a Subdiaconiloru, asupr'a Diaconiloru, se statoresce: „Subdiaconului nu-i-se cuvine a portá orariu, neci dela usie se lipsésca“, — ci, — precum se dîce in tîlculu acelu canonu „se steie acolo pâna la seversîrea tainei liturgiei domnedieesci.“

La acestu canonu dîce apoi Zonaras cà: „Fie-care ordu sacru are precum vesmêntu, asia si servitiu propriu. Asia Ministriloru, respective Subdiaconiloru nu e permisu se pórte orariu, — càci acest'a e (ornatulu) propriu alu Diaconiloru, pâna cându deregatori'a Subdiaconiloru este cá se nu parasésca usiele. In vechime adeca ei serviáu lînga usiele basericei, din care la tîmpu scoteáu afara pre Catecumeni si pre penitenti.“²⁾

Totu asia marturisesce si Balsamonu dîcundu: „Asia s'a dispusu cá Subdiaconii se parasésca usiele basericeloru, se introduca si se scóta pre catechumeni si pre penitenti.“³⁾

O alta datorintia a Subdiaconului a fostu:

3. A aprinde luminariale locasiului marirei t'ale“, adeca luminariale dela més'a altariului si a proscomidiei, pentru-cà luminariale cele din afara de altariu le aprindeáu Lectorii. Acést'a o adeverece Sym. Thessal. dîcundu: „Lumin'a dela més'a altariului, apoi luminariulu celu cu trei crengi,

1) Lib. de sacr.

2) Unicuique sacro ordini distributum est proprium indumentum et ministerium. Ministris igitur, idest subdiaconis, stolam ferre non permittitur. Diaconorum eum est propria: portas vero non deserere ad eos spectat. Antiquibus enim circa portas ecclesiae ministrabant, et ex eis catechumenos et paenitentes tempore congruo emittebant.“

3) Visum est quoque hypodiaconos ecclesiarum forés tenere et catechumenos introducere et educere, ac eos qui sunt in poenitentia. (Van - Espen T. VI. p. 225. Schol. in Can. 22 Laod.)

precum si celelalte lumini ale Tribunalului (altariului) le aprinde Subdiaconulu.“¹⁾

29. Insemnele subdiaconatului spre exerciarea puterii si deregatorii conferite.

Dupa finirea rogatiunei prin carea se descopere conferirea puterii subdiaconale, spre symbolisarea respective spre confirmarea acelei puteri impartasite, din partea auctoritatii basericesci legiuite se inmanuésza Subdiaconului unele insemne de ale officiului seu. Anume:

11. Dupa eschiamare luandu Archiereulu stergariulu, 'lu pune pre umerulu stêngu alu chirotonitului.

In baseric'a apuséna catolica, inmanuarea instrumentelor, respective a unoru vestminte sacre, cá de es. a unui potiru golu, a stichariului, ori a manecariului se considera a fire materi'a ordinarei subdiaconului.

In baseric'a nóstra catolica de ritu orientalu inse, inmanuarea unoru atari instrumente ori ornate sacre, desémna numai intarirea si conprobarea esterna a officiului deja conferitu.

Dupa cum se dîce dara in asiediamentulu chirotonirei, celui chirotonitu i-se pune pre umeru stergariulu. Scimu din cele pertractate mai susu, cá Subdiaconului deja inainte de chirotonire s'a inmanuatu stergariulu. Differenti'a intre ambe aceste inmanuari stá inse intr'ace'a, cá pâna-cându la cea dintai inmanuare intemplata la inceputulu chirotonirei, numai simplu si nedeterminatu in forma pasiva se dîce: „se i-se dee stergariulu“, aci la a dou'a inmanuare deja dupa chirotonire se dîce: „Archiereulu pune stergariulu pre umerulu celui chirotonitu.“

Dreptu ace'a prin ronduél'a acést'a din urma baseric'a voiesce a aretá cá celui chirotonitu din partea auctoritatii superióre basericesci competente i-se dà nu numai insemnele officiului seu, ci deodata si facultate spre exerciarea puterii impartasíte.

¹⁾ Sed in sacra mensa lucernam, trisculum quoque sacrarii cereum et reliqua Tribunalis lumina, subdiaconi concinant.

Insemnatatea stergariului in relatiune cu punerea a celui'a pre umerulu celu stêngu este ace'a, cã intipuesce greutatea si respundietatea servitiului prestatu din partea Subdiaconului in viea Domnului, — éra in comparatiune cu insemnatatea orariului diaconescu, — stergariulu simbolisédia imitarea corurilor angeresci intru servirea lânga altariulu celui mai pre susu de ceriuri, — Alt'cum:

Stergariulu ce se pune pre umerulu celui chirotonitu, deoparte reprezenta inca si usulu celu originalu alu manecariloru de adi, — si asia oresicumv'a amu poté dîce, cã mânecarile preotiesci respective diaconale de adi suntu remasîtiile stergariului folositu in vechime.

Pentru-cã vedemu cumcã manecarile facu parte din ornatele sacre preotiesci, fãra inse cã acele se ocure óre-unde va in prescisele rituale, si fãra cã se se inmanue orecarui gradu hierarchicu. — Acum déca vomu recugetá cã in baseric'a apuséna stergariulu din cestiune dintru inceputu a fostu substituitu prin sudariulu, „sudarium“ éra cãm din véculu alu X-le prin „manipulum“, — séu „epimanichon“-ulu grecescu: asia s'ar' poté admite, cã manecarile de adi aieve suntu remasitiile stergariului. ¹⁾

Primindu Subdiaconulu insemnulu deregatorieii sale, — dupa-ce mai antaiu in semnulu reverentiei si alu multianitei ar' fi sarutatu mân'a archiereului, numai decãtu si incepe esérciarea servitiului seu. Anume:

12. „Tórna apa pre mân'a Archieului cã se se spele.“

Intre deregatori'a speciala a Subdiaconului se numera si ace'a, cã se procure, respective se tórne apa pre man'a preotului si a Archieului cã se se spele. Acést'a se cunósce din prescisu Const. Apost. unde asia se dîce: „Unulu dintre snbdiaconi in semnulu curatiei animeloru dedicate lui Domnedieu se castige apa spre spalarea manei preotîloru.“ ²⁾

In deosebi încãtu se tiene de spelarea manei, acést'a ne aduce aminte datin'a ace'a vechia crestinésca, cându cre-

¹⁾ Card. Joan. Bona Lib. I. Rerum. liturgic. c. 24. §. 4.

²⁾ Unus subdiaconus ministret aquam sacerdotibus ad lavandum manus, in signum puritatis animarum, quae Deo sunt dicatae. (Lib. VIII. cap. 11.)

dintiosii aduceáu la altariulu Domnului, nu numai elementele Sacrificiului eucharisticu, ci si alte daruri cá: céra, temâia, oleu s. a. Darurile acestea se impartíáu in 4 pàrti anume între ministrii, între preoti, Archiereu si între cei seraci. — Primirea si impartírea acést'a, dar' mai alesu segregarea celui mai bunu si mai frumosu elementu alu sacrificiului aduceá apoi cu sene cá Archiereulu mai inainte de actiunea sacra se se spele spre a nu tractá cele sante cu mâni necurate.

Cându Subdiaconulu tórna apa pre mân'a Archiereului díce:

13. „Câti sunteti credintiosi.“ Ce insemnatate are acésta intrebare pusa decâtra Subdiaconu, ne vomu nisú a deslucí in urmatóarele:

E cunoscutu cá Can. 22. Laodicenu dispune sá „Subdiaconii se nu parasésca sântele usie,“ pentru-cá — dupa Zonaras — „deregatori'a acelor'a steteá intru ace'a, cá la témpulu convenitu pre Catecumeni si pre cei penitenti se-i lase afára din baserica,“ prin urmare de Subdiaconi, respective de Diaconi s'au tienutu a face atenti pre credintiosii remasi inapoi cá se iee parte la offerirea sacrificiului eucharisticu.

Spre ajungerea si ducerea in deplinire a acestei discipline basericesci, in vechime Diaconii (mai târdíu numai Subdiaconii) stateáu la usi'a despartimentului ori naiei barbatiloru, éra Subdiaconii si respective Diaconisele la usi'a despartimentului muieriloru, avendu acei'a a se ingrigí cá sub témpulu actiunei sacrificatória adeca a missei credintiosiloru usiele basericeii se nu se deschida, nici se între órecum vre-unu necredintiosu. ¹⁾

Acést'a intaresce si Balsamonu carele, precum s'a citatu si mai susu, díce între altele: „Pentru ace'a si adi se díce decâtra subdiaconi: Câti sunteti credintiosi, adeca cari nu

¹⁾ Diaconi autem stent ad ianuas, quibus viri in templum ingrediuntur, et hypodiaconi ad ianuas, quibus mulieres, nequis ingrediat, neve aperiatur ianua tempore oblationis, quamvis sit fidelis. (Const. Apost. Lib. VIII c. 11.) Cfr. Allatae „de Nartheco Veteris Ecclesiae.“ Parisiis 1646 pag. 92.

sunteti credintiosi, ci numai chatechumeni, se esiti, cei credintiosi inse remaneti acceptându plinirea sacrificiului misterialoru celoru sante.“ ¹⁾ Altcumu eschiamarea acést'a „Câti sunteti credintiosi“ pâna adi ocura in asiediamentulu s. liturgie, — si ace'a se si dîce din partea Diaconului respective a Subdiaconului.

Cugetu dreptu ace'a cã prin intrebarea ace'a „Câti sunteti credintiosi“ in modu continuativu se aréta eserciarea poterei primate, si cuprinde in sine ace'a marturisire din partea Subdiaconului, cã î-si cunósce datorinti'a s'a conferta densului in officiulu subdiaconale.

Dîcu, cã in modu continuativu, pentru-cã considerându, mai alesu vechi'a datina a basericei, intru spelarea mânei, — scóterea catechumeniloru si retienerea credintiosiloru, vedu numai unu actu strînsu legatu de olalta.

Temeiulu acesteia credu a-lu poté aflá si intr'ace'a, cã precum se scîe in vechime darurile pentru sacrificiu se aduceáu decãtra credinsiosi. — Aceste daruri le primiá Subdiaconulu, — care le inmanuá Diaconiloru, — ér' acesti'a le dedeá preotîloru si Archiereului ²⁾ Archiereulu primindu aceste daruri inainte de inceperea s. liturgíe respective a liturgíei Credintiosiloru, se spalá, dupa-cum se spala si astadi inainte de offertoriu la Cheruvicu. — Dreptu ace'a cându Subdiaconulu î-si impliniá deregatori'a tornându apa pre mân'a Archiereului, dupa ace'a in modu successive, ori mai bine inainte de spalare la eschiamarea Diaconului „Câti sunteti credintiosi“ î-si impliniá deregatori'a scotiendu pre cei chiamati si retienêndu pre Credintiosi.

O alta esplicare a eschiamarei „Câti sunteti credintiosi,“ amintesce Goar acést'a; cã, prin ace'a credintiosii de façia se provocáu ori a dá marturisire publica inaintea Archie-

¹⁾ Propterea namque etiam hodie ab Hypodiaconis dicitur: Quot quot fideles. Qui scilicet non estis fideles sed Catechumeni egredimini. Fideles autem state, visuri sanctorum mysteriorum sacrificium.“

²⁾ Just. Martyr. Apologia n. 65; S. Cyprianu lib. de Lapsis; S. Thoma Aq. l. c. pars. III. Quaest. 37 art. 4 ad tertium.

reului despre viéti'a morala meritele recerute pentru Subdiaconu, ori numai cá se fía martori la conferirea officiului sacru.

Si déca archiereulu cu ocasiunea acelei eschiamari se spalá, — prin ace'a voiá se arete cá de-sí densulu a conferitu trépt'a Subdiaconatului, dar' insielatiunea ori erórea ce ar' fí intrevenitu in urmarea marturisirii date despre celu ordinaru se nu se impute densului, ci acelor'a, cari au datu marturisiria cá si cum ar' díce: precum marturisiria, asia si periclulu se cada in capulu acelor'a cari au marturissitu despre tene.

Spre comprobarea asestei espicári aduce inainte istori'a ordinarii lui Amphilochiu si Epiphaniu. — In sensulu acestei espicari eschiamarea „Câti sunteti credintiosi“ are óresi carev'a asemenare si insemnatate cu eschiamarea de „Vrednicu este“ intrebuintiata la conferirea trepteloru hierarchice mai înalte.

Desí acést'a espicare alui Goar in sene luata s'ar' poté primí, încátu adeca insusi Subdiaconulu ar' provocá pre credintiosii presenti a dá marturisirie despre viéti'a lui antea-acta; dara dupa-ce din observarera lui Balsamonu la can. 36. Apost. scimu, cá nici Diaconii nu se alegeáu, cu atâtu mai puçinu Subdiaconii, ci numai se ordináu; prin urmare supr'a amintit'a eschiamare nu ar avé referentie la votulu credintiosiloru datu la alegerea Subdiaconului. — Acést'a trebue se dícemu nu numai pentru ace'a cá, citat'a eschiamatiune se díce dejá dupa facut'a chirotonire; ce'a-ce cându ar' contiené votulu poporului ar' trebui se precéda chirotonirei, — ci si pentru ace'a, cá fiendu Subdiaconulu numai unu ministru de rangulu alu doile, constituirea aceluia depindeá dela bun'a prevedere si voi'a Archiereului.

Altu-cum cá se ne reintórcemu la sensulu espicarei dintai, corectitatea acelei'a s'ar' vedé a-se intarí inca si prin respunsulu ce-lu dá Archiereulu la eschiamarea respective intrebarea Subdiaconului, cându la „Câti sunteti credintiosi“ Archiereulu raspunde: „toti suntemu credintiosi.“¹⁾

¹⁾ Acestu respunsu nu ocurá in Archieraticonu.

In urma admitemu inca si ace'a, că intrebarea „Câti sunteti credintiosi“ si raspunsulu: „toti suntemu credintiosi“ pôte se însémne si óresi-care-va susceptiune in legatur'a si comuniunea ierarhiei basericesci mai inalte, ori cev'a forma de salutare că ce'a dela Diaconatu si Preotia, unde se dîce: „Christosu este in midiuloculu nostru“ — raspunsu: „Este si va fi.“

30. Inchiarea actului ordinareii.

Dupa-ce s'ar' fi efectuitu in acestu modu mai susu aretatu actulu ordinareii, că o sigilare a acelu actu, subdiaconulu „ià binecuventare“ dela Archiereu, si apoi se duce de stà :

14. „Inaintea santeloru usie (dveri)“— adeca la locul eserciarii deregatorieii s'ale. Espresiunea acést'a „inaintea santeloru usie“ in vechime aveá insemnatatea s'a proprie literara, că aievea Subdiaconulu se duceá la usiele cele sante ale basericeii. — Astadi inse dupa-ce a incetatu disciplin'a arcana, — Subdiaconulu dupa ordinare se duce de stà lângã usiele cele sante ori imperatesci ale altariului, adeca inaintea santeloru icóne imperatesci (ale Pr. Santei Maria, ori Is. Christosu) asiediate intre usiele imperatesci si usiele de médiadî si médiánopte, — spre a fire in apropierea preotului celebrante.

In roudué'l'a chirotonireii Subdiaconului mai este inca unu prescisu, — care dupa cunoscintia-mi astadi nu e in usu generalu si nu-lu aflu susceptu nici in deosebitele manuscrise produse de Goar. — Anume se dîce că :

15. „La intratulu celu mare intra si elu (Subdiaconulu) mai pre urma, portându ibriculu si celelalte.“

Ceremonia mai solemna decâtu aducerea daruriloru sante (ratione finis) la altariu dupa cântarea Cheruvicului mai că nu este in intregulu asiediamentu alu Santei Liturgie, prin — carea dupa marturisirea S. Germanu se intipuesce intrarea solemna a Mantuitoriului in Jerusalimu dupa inviarea lui Lazaru.

Decumv'a pre lângã considerarea insemnatateii acesteii ceremonie ne vomu revocá in memoria modalitatea antica a

aducerei darurilor din partea credincioşilor precum şi zelulu acelor'a doveditu intru impartasirea cu cele sante, vá fi usioru se cuprindemu cá tóte aceste au pretinsu intrebuintarea deosebitelor vasa sacre recerute la aducerea S. Sacrificiu.

Pentru ace'a cugetu, cá concelebrarea Subdiaconului la aducerea darurilor sante cu ocasiunea intrarei solemne preste totu nu se póte considerá numai cá o formalitate spre inaltierea solemnitatei acelei intrári, ci mai multa cá unu actu legatu de officiu subdiaconale. — Anume:

Cá precum la intrarea Mantuitoriului in Jerusalmu fiesce-care 'si asternuse a-le sale: asia si la symbolisarea acelei intrari unulu fie-care servitoriu alui Christosu se particepe cu instrumentele deregatorii sale, — Lectorii cu preportarea facieloru, Preotii si Diaconii cu vasale cele sacre, éra Subdiaconulu cu „ibriculu si cu ceelate.“ Pentru ace'a díce si Simeonu Thesalonicensu cá: „La intratulu celu mare, luandu Diaconulu vasale supraremasé, acele spre pazire le dá Subdiaconiloru,¹⁾“ si aceste vasa supraremasé suntu de a se intielege sub espresiunea generala a ronduelei „si ceelalte.“

Spre aretarea inferioritatei Subdiaconului in ordulu hierarchicu, la intratulu celu mare intre toti ministrii altariului elu merge „mai in urma“ si pâna-cându toti acei ministrii (Diaconulu, — Preotulu — Archiereulu) intra in altariu, — elu remâne afara la loculü seu indatinatu.

Si cu acést'a se inchiaia asiediamentu chirotoniréi Subdiaconului.

31. Portarea „Orariului“ din partea Lectoriloru si a Subdiaconiloru.

Mai inainte de ce asiu poté pune capetu acestui tractatu, pentru lamurirea causei, trebue se facu inca o scurta reflexiune la unu usu, — mai bine dísu abusu, — care s'a vëritu adi in disciplin'a basericei. Intielegu portarea „Orariului“ diaconale decâtra Lectori si Subdiaconi. Abstragîndu dela ace'a cá cu incetarea unoru relatiuni discipli-

¹⁾ In ipsa quoque magna donorum introductione, vasa quae supersunt, Diaconus suscipiens, custodienda Subdiaconis tradit.

narie ale bisericeii dintâia, au încetât si unele deregatorie de servitiu ôre-cându de sene statatorie, — remanendu urmele acelor'a abia numai in gradulu Subdiaconatului. Pre lângã tôte aceste ce'a-ce nu ni se pare a conveni cu gradulu Subdiaconatului si cu caracterulu officii acelu'a e ace'a cã adi mai preste totu, nu numai cei ce se ordinédia de Subdiaconi, ci inca chiaru si Lectorulu, abia câtu-ce a primitu gradulu seu de servitiu, fãra sãala, pôrtã insemnulu si ornatulu distinctivu alu Diaconului, adeca „Orariulu.“

Considerandu diferenti'a gradurilor hierarchice, cum e de esemplu între Diaconu, Subdiaconu si Lectoru, din parte-mi trebuie se marturisescu, cã atare abusu lu-consideru a fire o amagire a ambițiunei omenesci, si in ordurile sacre neadmissibilu.

Acestu abusu l'a combatutu biserice'a dejã in léganulu seu. Asia Sinod. Laodicenu in can. 22. statoresce: „Subdiaconului (Poslusnicului) nu i-se cade a portã orariu“ éra in can. 23. dîce: „Cântaretii si Cetetii nu potu portã orariu,“ pentrucã dupa-cum la aceste însémna Zonaras „fie-carui ordu sacru s'a desemnatu vesmêntu si officiu propriu, dara orariulu e ornatulu Diaconiloru,“ éra in altu locu dîce: „Ministriloru adeca Subdiaconiloru nu e permisu a portã orariu.“

Totu in acestu modu vorbesce si Balsamonu marturisindu „a portã orariu se cuvine numai singuru Diaconiloru.“¹⁾

Dreptu ace'a desî bucurosu concedu, cã in façi'a canóneloru acum dóra antiquate, datin'a de a portã orariu adi prevaléza, — precumu cetimu a fire acést'a in usu in biserice'a orient. syriaca la Maroniti, unde in Synodulu provinciale din 1736 se statoresce cã la densii in contra canóneloru citate, Cetetiloru si Subdiaconiloru e permisu a portã orariu, totusi spre sustinerea distinctiunei gradurilor ecclesiastice si prin insemne esterne, ar' fi la locu cã se nu se permita Lectoriloru si Subdiaconiloru si ce e mai multu chiar' Clericiloru a portã „orariu.“

(Articululu finale, despre „Diaconatu“ va urmã in an. v.)

Ioanu Borosiu.

¹⁾ Van-Espen la can. cit. Goar pag. 95 n. 9.

Serbatorile preacuratei vergure Maria.

Serbătorea Bunei-vestire a Préasantei Dómnei nóstre Nascătorie de Domnedieu si pururea Vergurei Maria.

(Urmare.)

„Éra in lun'a a sies'a tramesu a fostu ângerulu Gavriilu dela Domnedieu in cetatea Galileiei (a careia nume erá Nazaretu,) la feciór'a cea logodita cu barbatu, alu carui nume Josifu, din cas'a lui Davidu, si numele Feciórei Maria. Si intrandu ângerulu la Dens'a a disu: Bucurate, ceea-ce esti plina de daru, Domnulu e cu tine, binecuventata esci intre muieri. Éra ea vediendu s'a spaimentatu de cuventulu lui, si cugetá, ce inchinare ar' fí acést'a. Si a disu ângerulu ei: nu te teme Maria cà ai aflatu daru la Domnedieu. Si éta vei luá in pantece si vei nasce Fíiu, si vei cbiamá numele lui Isusu. Acest'a vá fí mare si fíiulu celui preainnaltu se va chiamá, si î-i va dá lui Domnulu Domnedieu scaunulu lui Davidu tatâne-seu, si va imperatí in cas'a lui Jacobu in veci, si imperatiei lui nu va fi capetu. Éra Mari'a a dîsu càtra angeru: cumu va fi acést'a, de vreme-ce eu nu sciu de barbatu? Si respondiendu angerulu a dîsu ei: Spiritulu santu va pogorî preste tine si puterea celui preainnaltu te va umbrí. Pentru ace'a si santulu, celu-ce se va nasce din tine, se va chiamá Fiiulu lui Domnedieu; si éta Elisavet'a rudeni'a t'a, si ea a conceputu fíiu la betrânetiele ei; si a siés'a luna este ei acést'a, celei ce se chiamá stérpa. Cà la Domnedieu nici unu cuventu nu este cu nepotintia. Éra Mari'a a dîsu: éta serv'a Domnului, fie mie dupa cuvântulu teu, — si s'a dusu dela dên's'a angerulu.“¹⁾

Marturisirea acést'a evangelica, anunierea acést'a sanctissima formédia temeiulu intruparei, alu mantuirei, — constitue essenti'a, spiritulu serbătorei, si marirea preastralucita a solemnitatei nóstre. O! si intru adevuru, cà „preamaritu este cuventulu angerescu càtra ce'a ce presta angeriloru,

¹⁾ Luc. I, 26—38.

bucuria mare se aduce prin acel'a la tóta lumea.“¹⁾ Pentru-cá „in conceperea anunciata, in scoborírea si asiediarea ace'a domnedieésca consta: inceputulu, midiloculu, finea, securitatea si adeverat'a intarire a tuturoru bunatatíloru.“²⁾

Buna este ace'a anuciare, pentru-cá „e mai sublima, mai divina, mai preclara si pentru maririle neasemenabile e cu multu mai inalta decâtu tóte alte anuciari.“ — Ace'a e „mai buna decâtu totu binele, mai folosítoria decâtu ori-ce lucru folositoriu, mai admirabila decâtu tóte cele de admiratu, e mai plina de indurare decâtu ori-ce avutíe a indurariloru, e mai venerabila si mai infricosiata decâtu tóte cele vererate si infricosiate.“³⁾

Si pentru ce?

Pentru-cá — dupa cumu s'a dísu — prin ace'a buna anuciare se descopere minunea lui Domnedieu pre pamentu, se realisédia svatulu preamaritu necuprinsu, se implinesce intruparea Fiiului celui preainaltu, a Cuventului prin care tóte dintru nefintia intru fintia s'au adusu; pentru-cá „Fiiulu lui Domnedieu omu se face, cá pre omu se-lu face Domnedieu,“⁴⁾ si intru densulu se-si impace Domnedieu lui-si lumea.⁵⁾

Se consideramu mai de-aprópe anuciarea angerésca, cá se cunóscemu, cá in ce stă-acésta intrupare, se cunóscemu modulu realisarei acelei'a.

Angerulu vestesce Mariei, cá „va luá in pantece si va nasce fiu.“ Dar' cum? Va luá in pantece, — nu inse din sańgiuri, neci din voia barbatésca, — va concepe in pantece, „nu inse dupa, ci preste, ordinea legiloru naturei,“ va concepe „nu in pecate cá si celelalte creaturi,“ ci prin „o nóua lucrare atotupoternica domnedieésca,“ adeca „prin poterea celui Preainaltu, prin adumbrirea si lucrarea a totu

¹⁾ S. J. Damasc. Hom. V. I, c. pag. 95.

²⁾ S. J. Damasc. Hom. V. I. c. pag. 105.

³⁾ S. Sophoniu I. c. pag. 235 seq.

⁴⁾ Marire Stichov. 24 Inser.

⁵⁾ II. Cor. 5. 19.

poternica a Spiritului santu“, ¹⁾ si inca asiá, cá va fi „mama si va remané totusi vergura, inainte de nascere, in nascere si dupa nascere.“ ²⁾ Prin lucrarea Spiritului santu legatur'a mistica de casatoria se léga, asiá câtu Domnedieu Tatalu se face capulu muierei, — si acelu Domnedieu cá si o sementia domnedieésca emite pre Fiiulu seu si Cuventulu, vértutea s'a a-totu-poternica, nu inse din impreunare naturala, ci prin Spiritulu santu, — asiá precumu scie Domnedieu. ³⁾

Va concepe si va nasce fiu! dar' ce feliu de fiu? pre insusi „Santulu“ si „Fiiulu lui Domnedieu si Fiiulu celui Preainaltu,“ pre acel'a carele se va numi „Isusu“ Mantuitoriulu lumei.

Acel'a, care pórtá tóte cu cuvântulu poterei sale, intieptiunea domnedieésca fiendu in chipulu lui D.-diu singuru î-si edifica sie-si casa, si cu voi'a Tatalui, cu puterea Spiritului santu in pantecele Feciórei iá trupu omenescu adevératu. ⁴⁾

„Domnedieulu celu eternu descinde in pantecele Vergurei, celu ce nu scie de tîmpu, in tîmpu se concepe, — celu fára de trupu, se intrupédia, — celu nescrisu impregiuru, se face circumscrisu.“ ⁵⁾

„Spiritulu santu, puterea cea santítória, imparte fructificare Vergurei“ ⁶⁾ si „Cuventulu lui Domnedieu se intrupédia, si intru noi locuiesce.“ ⁷⁾

O ce bunatate nemesurata! ce iubire negraita! O ce schimbare minunata si infricosiata! ⁸⁾ „Acel'a, carele chiama

1) S. I. Damasc. Expos. fidei orthodoxae l. IV. c. 14. opusc. sel. T. XLI. pag. 358. Edit. Oenip. 1880, — S. Sophroniu l. c. pag. 291; S. Damasc. Hom. V. pag. 96; S. Bernard l. c. de 12 praerog. pag. 161.

2) S. Damasc. Hom. I. pag. 23; Hom. III pag 39; Hom. VI. pag. 113. l. c.

3) S. Damasc. Hom. III. l. c. pag. 34; S. Procli orat. I. l. c. pag. 23.

4) Cfr. S. I. Damascenu Hom. I. l. c. pag. 9.

5) S. Sophron. l. c. pag. 276.

6) S. Damasc. Hom. V. de nativitate. B. V. M. l. c. pag. 86.

7) Ioanu I. 14.

8) S. Procli orat. I. 8. l. c. pag. 27.

cele ce nu suntu, cá cumu ar' fi.“ (Rom. IV. 17), carele „umple ceriulu si pamentulu“ (Jer. XXIII, 24), alu càrui scaunu e ceriulu, si pamentulu asternutu pecióreloru“ (Is. LXI 1), — asiediare pré ampla si-a facutu sie-si pantecele servitórei s'ale, in ace'a a implinitu minunea cea noua si neaudíta a tuturoru celoru ce suntu nóue. Pentru-cà celu ce erá Domnedieu, omu se face, si in modu maritu in tempu se nasce, ast'feliu deschidiendu pantecele, incátu se nu se spurce incuiatórea fecioriei.“¹⁾

„Celu ce este Cuventulu si terminulu²⁾ Tatalui, se cobóra si petrece in pantecele unei zidiri, a Mariei, cá puçinetatea neconsiderabila a firei nóstre la marirea cea nefinita a Domnedieirei s'ale se o aredice, si primitia luându din sângele preacuratu, nespurcatu si immaculatu alu santei Vergure, din acel'a se-si zidéscá sie-si trupu cu sufletu rationalu si intielegatoriu.“³⁾

Cine nu va laudá cu bucurie mare si fericita anunierea angerésca, cine nu va saltá de fericirea adusa lumei prin ace'a anuniere! cându prin acést'a „Acel'a carele a creatu tóte cele vediute si nevediute, si-a formatu sie-si chipu omenescu, — carele a facutu tóte cele spirituale si materiale, si-a fâcutu sie-si figur'a trupului.“⁴⁾

Cu adevératu potemu eschiamá cu S. I. Damascenu: O! adenculu indurarei Creatoriului! si marirea descinderei Lui! Cà-ci cându a voitu se mantuiésca creatur'a s'a, pre sene singuru s'a micșioratu, form'a servului luându, si intru asemenarea omenésca facându-se. (Philips II. 5—8.) O! marirea bunatátiloru celoru necuprinse. Noi amu fostu rebeli façia de Domnedieu, éra Elu pórtá grigi'a nóstra. O! abundanti'a acestoru bunatati, ce nu se potu indestulu pretiuí! Noi amu comisu cele mai mari pecate, éra Elu cu liberalitatea s'a de acelea ne mântuiesce.“⁵⁾

¹⁾ Damasc. de Nativ. Hom. V. l. c. pag. 97. Exposit. ortodox. fidei l. III. c. I. pag. 191 seq. l. c.

²⁾ Intielesulu vedi S. Greg. Naz. or. 30 n. 20 opusc. selecta Tom. XXVIII pag. 121 not. 1) edit. Oenip. 1874.

³⁾ S. I. Damasc. Hom. V. de nativ. l. c. pag. 86 seq.

⁴⁾ S. I. Damasc. Hom. I. l. c. pag. 7.

⁵⁾ Hom. I. n. 3. l. c. pag. 7.

Cá se cunóscemu inse si mai de-aprópe misteriuu acest'a prémáritu alu intruparei, lasu cá nu mintea mea cea puçinu intielegatóre, neci cuventele mele cele debile se arete poterea aceluí misteriu, si se espuna realisarea aceluí'a, ci cuvintele si marturisirile cele de Domnedieu insufiate ale S. S. Parinti. — Se urmamu dara acestor'a spre a cunósce temeiuu credintiei nóstre crestinesci!

Cuventulu lui Domnedieu omu se face, — inse cumu?

Asiá, cá „facúndu-se omu nu a incetatu a fi si Domnedieu deplinu si de o fiintia cu Tatalu, din bunatatea s'a cea mai inalta a luatu nepotenti'a nóstra, din carea a esítu unulu si acel'asi Christosu, unulu si acel'asi fiuu, unulu si acel'asi Domnedieu si omu, si deodata Domnedieu perfectu si omu perfectu; Domnedieu deplinu si omu deplinu, anume persóna din dóue fire perfecte din domnedieire si umanitate, si in dóue nature perfecte, in domnedieire, adeca si umanitate, nu numai omu, neci numai Domnedieu, ci unu Fiiu alu lui Domnedieu si Domnedieu intrupatu; Domnedieu si omu fâra amestecare si fâra despartire.“¹⁾ Cluj

Celu intrupatu din preacurat'a Vergura Maria cu poterea celui de susu si prin adumbrirea Spiritului santu este cu adeveratu Fíiulu lui Domnedieu, Fíiulu celui preainaltu, este „Domnedieu neschimbatu, dar' si omu neesplicabilu, indoitu in fire dara nu in façia (in ypostasu), un'a si ace'asi persóna inse in doue fire, neci impartítu pentru firele indoite din care consta, neci amestecatu pentru identitatea, singularitatea si unimea persónei.“²⁾

Acel'a care din nemic'a a facutu tóte . . . dupa buna placerea s'a, omu se face din preacurat'a Vergura, ast'feliu, cá „maiestatea divina ia umilinti'a, — poterea primesce nepotenti'a, — eternitatea se imbraca in mortalitate, si spre stergerea debitului naturei nóstre, natur'a cea neviolabila se unesce cu natur'a patimitore, cá ast'feliu amesuratu indigentiloru nóstre, unulu si acel'asi midilocitoriu între Dom-

¹⁾ S. Damasc. Hom. V. 3. 1. c. pag. 87.

²⁾ Sophr. 1. c. pag. 263; S. Ioanu Damasc. Hom. VI. n. 7. 1. c. pag. 123.

nedieu si omu, omulu Isusu Christosu, de dupa un'a se póta mori, éra de dupa alt'a se nu póta mori.“¹⁾

Cuventulu lui Domnedieu in „chipulu lui Domnedieu fiendu,“ adeca avendu plenirea Domnedieirei si perfectiunei domnedieesci, s'a micșioratu pre sene si a luatú „chipulu servului,“ anume: plinirea naturei si perfectiunei omenesci, cá precumu nemic'a nu i-a lipsitu cá unui Domnedieu, asiá neci plinirei omenesci se-i lipsésca.²⁾

Domnulu Domnedieu s'a descinsu pre pamentu si a luatú fâra macul'a pecatului form'a servului „inmultiendu cele umane si nemicșiorandu cele domnedieesci: pentru-câ micșiorarea ace'a cu carea celu nevediatu s'a aretatu pre sene vediatu, si Creatoriulu a tóte si Domnulu a voitu se fie unulu din moritori: a fostu numai scoborírea indurarei si nu deficierea poterei. Dreptu ace'a, acel'a carele remanendu in chipulu lui Domnedieu l'a creatu pre omu, acel'a in chipulu servului s'a facutu omu . . . Si precumu form'a servului prin chipulu lui Domnedieu nu se absórbe, asiá prin chipulu servului nu se micșioréđia chipulu lui Domnedieu, ci amendóue firile fâra scadere tiénu proprietatea loru.“³⁾

Éta acést'a este minunea mai inalta decâtu tóte minunile ce se plinesce prin bun'a-anunciare angerésca! Acest'a e misteriu celu necuprinsu cu admirare marturisiru si laudatu decâtra SS. Parinti, care cu deosebire se celebréđia in serbatórea luminata a Bunei-Vestire.²⁾

Precându in acestu modu amu fi consideratu, si pre urm'a anunciarei angeresci, a marturisiriloru ss. Parinti amu fi cunoscutu insemnatatea mistica a obiectului principalu alu serbatórei nóstre: se întórcemu acum'a privirea nóstra la „officiulu sacru alu serbatórei“ spre a intielege, óre afla-se si acolo descoperita bun'a-anunciare angerésca, aflase in acel'a comprobata marturisiru ss. Parinti, data față de ace'a, si odota si credinti'a nóstra intru intruparea cea domnedieésca?

¹⁾ Leonis magni „Epist. selectae“ Ep. XI al XXVIII cap. III. Opusc. sel. 1874 T. XXV. pag. 173. ²⁾ Cfr. Epist. 46 n. 6, 7. S. Ambrosii ad Sabinum Episc. Cfr. Leon. magni epist. sel., Epist. XLVII. T. XXVI. op. sel. pag. 252. ³⁾ Leon. mag. Epist. XI. c. III. pag. 173 seq. ⁴⁾ Cfr. S. Damasc. Hom. III, 10 l. c. pag. 50.

Uniunea basericésca a Romaniloru cu calvinii in secele XVI—XVII.

— *Dupa Istori'a Romaniloru transilvani ms. de Petru Bod.* —

(Urmasare.)

Neunitii sperá, cà certele religiunare se voru compune spre mangaierea loru, candu generariulu cu osteni sí tunuri plecandu, ocupá pe sém'a unitiloru baseric'a din Ocn'a, Selisce, Fagarasiu, sí mai multoru monastiri din tíer'a Oltului sí de pe aiurea le dede focu. Incungiuratu de óste sí tunuri, amblá sí respandiá spaima in tíera, éra cu datulu 15 iuliu 1761 dede din Sabiiu unu patentu tiparitu, citatu intregu de Bod, in care generariulu memorandu superárile, injurielile sí amonintiarile, ce unii turburatori ai pazei publice le casunara clerului sí poporului unitu, in numele comisiunei aulice c. r. face cunoscutu totororu, cà Majestatea sa nu va suferí nicecandu, cá macaru celu mai micu dintre acesti-a, cu atátu mai puçinu cei ascultatori de legile divine sí basericesci sí ale patriei sí de ordinatiunile reg., se pata vre o siluire au superare. De acea cu neplacere esperiédia comisiunea, cá dela venirea sa in principatu mai multi, lapedându-se de unire, pre cei constanti in unire i infestédia cu varie persecutiuni neiertate. Pentru acea comisiunea cu autoritatea capetata de la Majestate demanda riguros, cá atari turburatori nu numai se se contenésca de la rapirea basericeloru, conturbarea preutiloru si seducerea poporului unitu scl., ci si daunele unitiloru de la 30 martiu incóce casionate se le reparedie indata sí de faptu, altcumu si-voru atrage indignatiunea c. r. sí pedepse corespundiatorie. Aceasi se demanda si clerului sí poporului unitu, cá se traésca cu neunitii cá buni crestini in caritate; la dincontra comisiunea nu va lipsí de a-i pedepsí asemenea sí pre ei. Se insarcina drept'acea oficialii supremi sí subalterui, cá se protéga in tóte privintiele pre uniti, se le faca dreptate, sí fora intar-diare se insciintiedie comisiunea despre tóte esorbitantiele unitiloru cá si ale neunitiloru. Romanii uniti inca se oprescu seriosu de a infestá cu nedreptátiri sí altele pre neuniti;

căci Majestatea sa voiesce, că sî popóra-le acestei provincie ereditarie, că sî cele ale altoru, se traésca dupa dreptate in linisce. Astfeliu in disensiuni plansorile se se aduca antâiu inaintea judecatoriului competente, sî in casu de neresolvirea loru inaintea comisiunei aulice, unde se va dá satisfactiune corespundietória.

Patentulu pareá a respirá dreptate pentru amendóue pãrtila. Cu tóte aceste despre popii neuniti cea-alalta parte, ajutorita sî de unii r.-catolici, scornindu si latíndu mintiuni cu carulu, preutii neuniti fure infaçiosiatu presidelui cá cei mai peccatosi ómeni sî totu asiá sî magnatii reformati, cu tóte cá, pre câtu scie autoriulu nice unulu nu s'a mestecatu in lucrurile Romaniloru, nice a cutediatu se le dé svaturi. In maiu câti-va popi si dascalu vrendu a se neuní, scapara cátra Aradu, dara prinsu fiindu de osteni, spre a sterní teróre fure escortati la Alb'a sî de acolo la Clusiu. Despre acesti-a faim'a spuneá, cá unii din ei aru fí fostu inrolati, altii fóra judecata spendiurati; asemenea despre Sofroniu, cá ar fí fugitu din provincia, fiindu descoperitu cá a vendutu argintu viu Turciei, cá intr'ascunsu l'aru fí ucisu, cá s'a dusu la curtea imp, in Moldavi'a, in Rusi'a scl.

In 6 iuliu, la mandatulu lui Bukow, se tienù la Alb'a o adunare fórté poporata a Romaniloru, fiindu de façia comandantele gen., sî atátu episcopulu Aronu cu arcidiaconii sei, carele de multu nu mai cutediase a esí din Sabiiu de fric'a Romaniloru, cátu si episcopulu Dionisiu. Generariulu ocupá fóra vre o resistentia amendóue basericele sî le dede unitoru. Aronu celebrá in baserica fóra ascultatori, Dionisiu in gradin'a ospetariului seu cu atáti ascultatori, cátu nu incapeá nice in gradina nice in piatia. Dionisiu admoniá pre Romani, se nu faca tumurturi sub nice unu pretestu; chiãile basericele, cerendu-li-se decãtra autoritatí, se nu le dé dinsii, cá se nu para a-si fí tradatu dreptulu, ci se le puna pre pragulu baserice, de unde se le iee cine va voi; se ascepte tóte dela bunavointi'a reginei, carei in scurtu va substerne plansorile loru. Inse acumu Romanii se indoiá sî despre Dionisiu, cá óre nu e sî elu unitu? Opiniunea acést'a

o semená popii uniti, cá se duca pre Romani la desperatiune, sî ea pareá a se confirmá prin faptele episcopului blande si p'ací lipsite de fervórea religiunei.

Spre a inspaimentá pre Romani ostenii, de comune cu tunuri, amblá in susu sî in diosu prin tíera. La inceputulu lui Iuliu pre drumulu de langa Ampoiu, de langa Crisiu sî pre cel'a alu Aiudului, din trei pàrti deodata petrunsera in Abrudu, Campeni sî Zlatn'a. Romanii, in contr'a ace'a ce intariá popii uniti, cá padurile aru ff pline de arme, nu se turburara de locu, ci numai libertatea conscientiei cerendu-si-o, dându principelui cá totdeun'a tributulu, domniloru facündu robotele si subministrandu cele de lipsa ostenciloru, traiá cu acesti-a in pace sî fóra frica. In fine li-se propusera Romaniloru din dominiulu Zlatnei inferioriu de midilocu sî superioriu spre subscriere sî observare urmatórele puncte din partea comisiunei aulice:

1. Romanii din dominiu voru fi pacifici sî ascultatori, ne mai sternindu sub nice unu titlu tumulturi.
2. Basericele si chiàile acestor'a neunitii nu le voru mai cere dela preutii uniti, nice voru mai impededá pre acesti-a in functiunile loru séu i voru nedreptatí.
3. Precumu unitii de mandatele episcopului seu, asiá neunitii voru ascultá de episcopulu neunitu alu Budei, cá de capulu loru interimalu, in cele ce privescu vechiulu ritu grecu neunitu.
4. Pre popii neuniti, cari voru se desmente pre poporu dela unire, unitii se nu-i asculte, ci cá pre turburatori se-i prinda si se-i dé pre manile oficialiloru dominiului.
5. Toti se voru portá conformu mandatoru oficialiloru dominiului, fiindu cá acestea privescu sierbitiulu reg.
6. Daunele cauate in dominiulu Zlatnei prin derimarea caseloru scl., le voru reboificá in modu cuviintiosu cei ce le-au casiunatu.
7. Indata ce suditii dominiului Zlatnei se voru obligá prin juramentu, cá voru observá sî esecutá punctele de mai susu.
8. militi'a reg. se va retrage numai decátu depre intregu dominiulu.
9. Neunitiloru din dominiu li se voru asemná locuri proportiunate pentru a-si edificá baserice nóue.

Punetele aceste deputatii sateloru le primira sî intarira cu juramentu sî subscrierea maniloru la Zlatn'a în 16 iuliu 1761 inaintea provisorului Stef. Mihálotzi sî a rationistului Ioane V. Kővendi, sî asiá militi'a se retrase la A.-Iuli'a; éra basericefure prin oficiali ocupate numai un'a in Zlatn'a, alta in Abrudu sî a trei-a in Campeni, fóra a resiste Romanii. Cele ocupate remasera fóra poporeni, de acea preutii inca numai cu rusíne sî dorere le cercetá.

Depre la Bistritia in anii precedenti multe miie de Romani trecusera cu cét'a in Moldavi'a; aceasi voiá se faca acum in iuniu alti, cari, nepotendu fi retienuti cu vorbe bune, fure respinsi cu arm'a, câtiva fiindu impusćati vulnerati sî de tóte averile despoiati. Caus'a dupa unii a fostu crudínea domniloru pamentesci, dupa altii superàrile cu unirea, au vod'a Moldovei, carele i-ar fi ademenitu cu speranti'a libertàtii sî a unei imunitati pre siepte ani.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Predica la serbatori'a s. Demetriu.

Deca m'au gonitu pre mene sî
pre voi ve voru goni. Joanu 15, 20.

Serbatori'a santului Demetriu, care o serbàmu adi liubitiloru! ne aduce amente de tempurile acele triste, candu imperatii celi pagani dein tempurile cele vechi persecutau baserec'a mantuitoriului Isusu in totu modulu, care se pote numai cugetá, ne aduce amente de tempurile acele dorerosa, candu se ucideau cu torturele cele mai crancene sî mai infioratorie, cari le pote cugetá mentea omenesca toti acelia, cari nu se lepedau de credenti'a cea mantuitoria a'lui Isusu.

Astfeliu de tempu a fostu sî tempulu, in care a suferitu morte pentru credenti'a lui Isusu santulu Demetriu, a' carui-a serbatoria o tienemu adi.

Cu totu dreptulu se dîcu in s. evangelia de adi cuventele mantuitoriului: „Deca m'au persecutatu pre mene sî

pre voi ve voru persecutá“ aplicandu-se la santulu, a' carui-a dí o serbàmu.

Cuvenetele s. evangeliie de astadi se potu dice sí despre tempulu nostru, cà sí adi suntu martiri sí inca nu numai trupesci ci sí sufletesci. Se cercàmu adi liubitiloru! a) ce martiru a fostu s. Demetriu b) cumu potemu fi sí noi martiri nu trupesce ci sufletesce? Fiti cu luare amente.

a) S. Demetriu, acestu martiru alu credentiei lui Isusu, a' carui-a amentire o serbàmu adi, s'a nascutu in Tesalonic'a dein parenti insemnati. Elu s'a destinsu inca de teneru prein curatieni'a vertutiloru sale. Cá barbatu a datu dovedi frumose de intieptiune, sí mai alesu de scientiele sale militari, pentru ace'a imperatulu audiendu despre insusirile cele frumose ale lui, l'a pusu locutienutoriu preste Greci'a.

Acest'a deregatoria a dusu-o s. Demetriu dupacumu numai se poteá asceptá dela elu dupa frumosele sale insusiri. Dar' anem'a lui ardeá de unu doru mai inaltu, de durulu, cá catu mai multi se cunosca pre unu D.-dieu adeveratu, sí pre carele l'a tramisu pre Isusu.

A inceputu dar' a vestí pre Isusu sí s. lui invetiatura. Acest'a a mersu in urechiele imperatului paganu. Deregatorii pusi spre a persecutá pre crestini l'au acusat u imperatului Macsimianu, sí l'au prensu numai de catu. Imperatulu cu dorere a luat u scíre de acest'a. Elu nu bucurosu ar' fi lasatu se se ucida unu barbatu insemnatu cá acestu-a, dar' nece ace'a n'a potutu suferi, cá chiaru elu se latiesca invetiatur'a crestinesca.

N'a crediutu se fia adeveratu ce a audítu. Pentru ace'a a chiamatu la sene pre s. Demetriu se-lu intrebe, cà dereptu e, cà elu e crestinu, sí cà latiesce invetiatur'a cea crestina? s. Demetriu a sciutu, cà deca se va lasá de legea cea crestina, er' si va dobendí deregatori'a sí gratí'a imperatului, er' deca se va tiené de crestini, va suferi morte. Cu tote aceste fora de a se indoi a spusu imperatului, cum-cà elu e crestinu, sí cà e gat'a a sí morí pentru legea crestina.

Atunci l'a dís'a imperatului l'au strapunsu de morte cu lancie. Dein moscele lui dupa morte multu tempu a isvoritu miru, prein folosirea carui-a multi s'au vindecatu de mor-

burile de cari erau cuprensi. Dein acest'a cauza s. Demetriu dechiaratu fiindu dein partea santei baserece de santu s'a numitu isvoritoriu de miru, si s'a decisu a i se tiené amentirea mortiei cá serbatoria in 26 oct. c v. seau in 7 Nov. c n., care este s. di de adi. Eca liubitiloru! cumu si-au pusu viet'i'a santii martiri pentru legea lui Christosu! Intru adeveru se infiora omulu audiendu torturele cele mari, cari le-au suferitu mai bucurosi de catu se se lapede de Christosu.

Adi liubitiloru! in partea lumei, in care suntemu, nu se poftesce, se ne versãnu sangele pentru legea lui Christosu. Adi la noi nu trebue se fimu martiri trupesce pentru credenti'a lui Isusu. Dar' potemu se fimu martiri sufletesce nu morindu pentru credentia, cí vietuindu dein credentia. Se vedemu cumu?

b) In partea lumei, in care vietuimu noi, inca suntu pagani liubitiloru! dar' pagani botezati, adeca omeni, cari numai cu numele suntu crestini, er' in fapta pagani, cari desî nu potu persecutá beseric'a lui Isusu cumu au persecutat-o paganii celi vechi torturandu pre crestini in totu modulu, dar' se silesco a batjocorí in totu tipulu pre crestinii celi buni cari si implenescu detorintiele de crestini sí a le face stricatiuni. Cu dorere pote vedé omulu uneori cum unii crestini numiti crestini numai dupa nume batjocorescu pre crestinii, cari se roga lui Domnedieu, mergu la basereca, se marturisescu, si facu cruce, seau implenescu alta detorintia crestinesca, cu tote cá chiamarea sociale a' fiacarui omu e, cá prein fapte dein afora evlaviose se indemne pre altii la asemenea fapte evlaviose, sí nu la fapte cari ducu la vietia pecatosa sí stricatiiosa societatei omenesci.

Unadata unu omu cu fric'a lui Ddieu a mersu la s. Augustinu, sí s'a plansu asupr'a crestiniloru celoru fora de lege, cari crestiniloru celoru buni le facu multe stricatiuni sí neplaceri. S. Augustinu i-a respunsu: „Vedi! acesti crestini fora de lege suntu tocm'a ace'a pentru crestinii celi buni, ce au fostu pentru crestini paganii celi ce-i torturau pre eli.“

Acest'a nu pote fi altmentrea nece in dîlele nostre, càci a spusu-o ina-ante Isusu dîcundu: „Sí veti fí uriti de

toti pentru numele meu, er' celu ce va rebdá pana in capetu, acel'a se va mantuí." ¹⁾)

Ace'a cá crestinulu celu bunu sí cu fric'a lui Ddieu se fia batjocoritu sí luatu in risu pentrucá si implenesce detorintiele sale de crestinu bunu Ddieu o lasa pentru cá se avemu ocasiune de a ne marturisi credinti'a, cá nu e destulu a crede numai cu anem'a, cí credinti'a trebuie se ni o marturisirimu sí in afara nepasandu-ne de batjocur'a cuiva. Se suferimu dar' cu rebdare neplacerile batjocurile, cari ne venu dein partea unoru pagani crestini pentru cá ne inplenimu detorintiele de crestini, de esemplu candu ne vedu rogan-du-ne, seau marturisirindu-ne, seau altu ceva facundu, cáci prein acest'a ne facemu martiri sufletesce, sí a fí martiru sufletesce inca e placutu ina-antea lui Domnedieu.

Dar' de nu ne dau ocasiune spre a fí martiri sufletesce crestinii cei necredintiosi, paganii celi botezati batjocorindu-ne legea, ne pote face martiri sufletesce trupulu nostru, ne potu face poftele nostre cele trupesci. Ddieu lasa pre omu de multe ori se fia ispititu de poftele sale cele trupesci, cá se-lu invetie a nu se increde in sene, cá se-lu silesca a cautá ajutoriu la Ddieu, carele singuru pote intari pre omu in contr'a ispiteloru, sí cá se-i dè ocasiune a se deprende in vertute, cá vertutile numai prein deprenderese potu castigá, sí mai bene nu se pote omulu deprende in facerea vertutiloru de-catu in tempu de ispita. A invinge poftele trupului seau ce totu un'a este, a se lapedá de sene, a si restigni trupulu, e impreunatu cu lupta grea sí neincetata. Celu ce se lupta in lupt'a acest'a cu insufletire, sí nu se lasa a se invinge de poftele trupului, sí de ispitele lunei, se face martiru sufletesce.

Ocasiune de a ne poté face martiri sufletesce ne dau sí crucile cele multe, cari ni le tramete Ddieu in vietia. Ddieu tramete uneori cruci adeca necasuri asupr'a omului, sí inca asupr'a unui-a in una forma, asupr'a altui-a intr'alt'a, pentru cá, de e peccatosu, vediendu pedeps'a cea domnediesca se se indrepte, sí se nu piera in eternu, er' de e de-reptu, in vertuti se se mai inavutiesca, cá candu-va se fia demnu de una resplatire sí mai mare.

¹⁾ Mat. 10, 22.

Grigi'a cea de tote dîlele de a ne sustiené vietî'a, lucrulu celu greu storcutoriu de sudori, cu care avemu se lucrâmu pamentulu, cá se ne aduca pane, morburile, cari ne ajungu trupulu, amaratiunile sî dorerile caror'a suntemu supusi in vietia, sunt totu atatea cruci, cari, deca le suferimu cu rebdare crestinesca, inca ne facu martiri sufletesce.

Sermanulu cersîtoriu, carele pentru tota bucatu'r'a e silitu se deschida usiele altor'a, sermanulu parente, carele de demaneti'a pana ser'a in sudorea faciei sale scurma pamentulu, cá se castige prunciloru nutrementu sî imbracamentu amesuratu detorintiei sale de parente, sermanulu servitoriu, carele de multe ori cu lacreme manca panea altuia, pentru cá dein unu svatu necuprensu alu lui Ddieu ace'a sorte l'a ajunsu, cá se fia servitoriu, serman'a veduva lipsita de totu spriginulu sî ajutoriulu, sermanulu morbosu carele cu anii jace pre patu intre doreri crancene! O toti acestia liubitiloru! potu fi martiri sufletesce, numai se suferé relele, cari i ajungu, in numele lui Isusu, adeca dein iubire catra Isusu, sî dein multamîre pentru patimele lui, cá se-lu urmeze pre elu in suferirea cruci.

Celu ce astfeliu suferé necasurile sî relele tramese lui dela Ddieu, se restignesce impreuna cu Christosu, lia parte in suferintiele lui Isusu, ambla cu elu pre calea cruci, este intru adevéru martiru sufletescu.

Ni se dau dara destule ocazioni de a poté fi martiri sufletesce. Pre noi acumu nu ne baga in prensore pentru credintia-ne, nu ne strapungu cu lancie cá pre s. Demetriu, dar' pentru ace'a potemu luá sî noi parte in marirea carei-a s'a facutu elu partasiu prein ace'a, cá si-a versatu sangele pentru credintia, sî s'a facutu martiru trupesce pentru Isusu: numai se suferimu cu rebdare pentru Ddieu vatemarile sî batjocurele, cari ne venu dela crestinii celi necredintiosi pentru credintia-ne, numai se ne restignimu poftetele cele rele ale trupului sî se invingemu ispitele lumii, numai se suferimu cu rebdare sî cu bucuria crucile, cari le tramete Ddieu asup'r'a nostra, cáci Isusu díce: fericiti suntu celi ce plangu, cá acelia se voru mangaiá. Fericiti suntu celi ce se persecuteza

pentru dreptate, că acelor'a este imperati'a ceriurilor. Fericiți veti fi deca ve voru batjocori, și ve voru persecutá, și mentîndu voru díce totu reulu in contr'a voastra, pentru mene. ¹⁾ Totu Christosu díce: Celu ce me va marturisi pre mene ina-antea omeniloru, și io lu voliu marturisi pre elu ina-antea tatalui meu, carele este in ceriuri. ²⁾

Se nu lasámu dar' liubitiloru nefolosita ocasea de a poté fi martiri sufletesce, că precum ati auditu nu numai persecutiunile impreunate cu versare de sange ne potu castigá cunun'a cea nevestedita a' marirei celei ceresci, ci și suferirea nedreptatiloru, și a' batjocurei, care ni se intempla pentru credintia, invingerea poftelor celoru trupesci, și portarea cu rabdare a' crucei necasuriloru și a' releloru, cari ni le tramete D.-dieu in vietia, și aceste dícu sunt mediuloce de a poté ajunge in ceriu.

Se urmámu liubitiloru! pre s. Demetriu, deca nu pre calea de a fi martiri prein versarea de sange pentru credintia, că acest'a acumu in tienutulu unde locuimu noi nu se poftesce, se-lu urmámu bateru pre calea de a fi martiri sufletesce. Numai deca lu urmámu, aretámu că lu onorámu.

O sante Demetrie! pre care te amentimu adi, noi te vomu urmá pre tene de a fi martiri sufletesce, și de s'aru pofti și trupesce! numai tu scii, că precumu díce s. apost. Paulu: ³⁾ „Nu suntemu in stare a cugetá ceva bene dela noi, cá deintru noi insi-ne, ci indestulirea nostra este dela D.-dieu.“ Deci roga-te lui D.-dieu, se ne dè darulu seu, cá cu ajutoriulu aceluia se potemu incungiurá tote acele, cari ne impedece in calea de a te urmá pre tene, cá se potemu suferi nedreptatile și batjocurele, cari ne venu dein partea aceloru crístini, cari n'au credintia, pentrucá ne inplenimu detorintiele de crístini; se potemu invinge poftetele cele rele ale trupului; se potemu portá cu rebdare crucea necasuriloru, cari ne venu, și asia potendu fi martiri sufletesce, se ajungemu și noi acolo, unde esti tu. Aminu. *)

¹⁾ Mat. c. 5.

²⁾ Mat. 10. 32.

³⁾ 2 Cor. 3, 5.

*) Din unu volumu de „*Predice populari pe ss. serbatori*“ scrise prin Gavriilu Popu archidiaconulu Clusiului. Va aparé ia dílele acestea și va costá 1 fl. v. a.

D I V E R S E.

Catedral'a curtii de Argesiu se va inaugura in diu'a de 12/24 l. c. in presentia Regelui si Reginei Romaniei. A dou'a di, 13 Octobre, fiindu diu'a cetitoriloru, Regele si Regin'a voru pune temeli'a palatului episcopalu, a paraclisului si a clopotnitiei. Ca odoru pentru acest'a catedrala, Regin'a a scrisu evangeli'a cu man'a s'a, depunendu multa arta si o rabdare nemarginita. Tota evangeli'a este scrisa cu litere latine vechi in diferite colori avendu impregiuru chernuri arabesci, cari diferu unulu de altulu atatu in impletituri catu si in colori. Evangeli'a cu legatur'a ei de argintu lucrata in mosaicu, cu popitr'a si pol'a de pe dens'a va fi gat'a in diu'a sfintirei catedralei si dusa de insasi Regin'a, care va daru bisericeii acestu odoru.

Scol'a civila romanésca de fete cu internatu, infientiata in Sibiu prin Asociatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, s'a deschisu in 15 Septemvre n. in presentia unui publicu numerosu, a corpului profesoralu si a eleveloru inscrise in numeru de preste siesedeci.

Totu atunci s'a deschisu si *Scol'a elementara de fete*, infientiata si intretienuta prin Reuniunea femeiloru romane din Sibiu, care s'a asediatu totu in grandiosulu edificiu al scolei civile — standu si altmintrea in legatura strinsa cu ace'a.

Bibliografia. „Codicele Veronetianu“ cu unu vocabulariu asupr'a lui de J. a lui G. Sbir'a. **Critica** de Gr. Cretiu, prof. de limb'a româna la lyceulu Mateiu-Basarabu. Bucuresci 1886. Tipografi'a Academiei. Formatu mare 8°, pag. 17. — Sumariulu Criticei e urmatoriulu: Introducerea; I. Codicele nu e tradusu din limb'a grecésca, ci din cea slavona; II. Gresieli in tecstu si in transcriere; III. Gresieli in vocabulariu; IV. Dat'a codicelui. Partile de prisosu si cele false. V. Dat'a fundarei manastirei Voronetiului nu e 1468 ci 1488; VI. Caus'a rumperei codicelui n'a fostu prim'a notitia a lui Constantinu ot. Dorn'a; VII. Manuscriptulu nu e copia; VIII. Patri'a traducatoriului n'a fostu Macedoni'a ci Ardélulu; IX. Tecstulu codicelui n'a fostu respânditu printre Români; X. Cestiuni omise ori tractate mai pe largu séu mai pe scurtu decâtu trebuiau; XI. Contradictiuni; XII. Diverse; XIII. Incheiere; XIV. Aflarea codicelui, cestiune personala.

Brosiur'a, respective critic'a acésta asupr'a lucrarei celei mai voluminose si mai complete din câte au aparutu pâna acum'a asupr'a Apostolului manuscriptu descoperitu de dlu Gr. Cretiu in manastirea dela Voronetiu in a. 1871 este interesanta din mai multe puncte de vedere. Asiá, cá se amintescu unele: a) Critic'a e facuta cu multu studiu si apoi — afara de p. ultima — obiec-

tiva, care e prim'a însușire a ori-cărei critice adeverate. Dlu prof. Cretiu se vede, că s'a apucatu de lucru bine pregatitu, știendu ce vré, si apoi executându-si vointi'a cu multa cunoscintia de cauza; b) Cu critic'a de față avemu cu o dovada mai multu, cum barbatî si dintre cei mai illustri si pe cari f-i țînemu de „consumati“ in lucrarile de cari se apuca, potu si adese si produc opere defectuoșe, deca si cându se apuca de lucru fără pregatiri minutiöse asupr'a sujetului ce vréu se-'lu tracteze. Ne bucuramu multu, cându vedemu, că si la noi ómenii chemati se apuca se apretieze dupa meritu — si nu dupa auctoritate — lucrarile literare. Numai pe acésta cale vomu poté alege si in hold'a literaria grâulu din neghina; deci atragemu atentiunea cercurilor literare conducătórie asupr'a acestei brosiure.

„Geografia pentru scólele poporale romane“ de D. Fagarușianu si S. Moldovanu, profesori. Brasiovu. Editur'a lui H. Zeidner. 1886. 8° micu, pag. 76. Cuprinsulu carticelei este urmatoriu: I. Introducere in geografia; II. Geografi'a descriptiva; III. Pamentulu si celelalte corpuri ceresci. In partea I se tractéza: 1. Cerculu vederei séu orisonulu. 2. Partile séu regiunile lunei. 3. Orientarea in chili'a de scóla si desemnarea ei. 4. Planulu scólei. 5. Planulu curtii si gradinei scólei. 6. Comun'a. 7. Planulu comunei. 8. Locuitorii comunei. 9. Religiunea. 10. Ocupatiunea. 11. Organizarea comunei. 12. Hotarul comunei. 13. Soiulu pamentului. 14. Uscatulu. 15. Apele. 16. Aerulu, venturile, ploile, clim'a. 17. Map'a hotarului. 18. Impregiurimea. 19. Cerculu séu pretur'a. 20. Comitatulu. 21. Drumurile. 22. Map'a cercului si a comitatului. — In partea II: 1. Regatulu Ungariei. 2. Austri'a. 3. Romania. 4. Peninsul'a balcanica. 5. Peninsul'a apenina. 6. Helveti'a. 7. Germaui'a. 8. Dani'a. 9. Holand'a si Belgi'a. 10. Franci'a. 11. Peninsul'a pirineica. 12. Britani'a mare si Irland'a. 13. Peninsul'a scandinavica. 14. Rusi'a. 15. Europ'a. 16. Asi'a. 17. Afric'a. 18. Australi'a. 19. Americ'a. In partea III: 1. Pamentulu. 2. Form'a si marimea pamentului. 3. Globulu. 4. Sórele. 5. Mișcarea pamentului. 6. Zonele. 7. Lun'a. 8. Intunecimi de sóre si luna. 9. Stelele fipe, planetele, cometi, sistemulu solaru. 10. Constelatiuni, lumea séu universulu. — Precum se vede din acestea, carticic'a cuprinde intregu materialulu geograficu ce 'lu reclama didactic'a moderna pentru scólele primare. Alegerea este nimerita, procesulu metodicu celu adeveratu sinteticu, cu puține abateri. Asiá d. e. sistemulu poftiá, cá dupa „peninsul'a balcanica“ sê se iee „Rusi'a“ etc., ér' cu „Britani'a mare avé sê se incheie sfrulu statelor europene. Ne place multu partea I. a carticelei, unde dd. autori dovedescu familiarisare deplina cu procesulu pe care astadi 'lu impune metodic'a scólei poporale. In partea II. si anume la p. 1. nu trebuiá se remâna afara constatarea marimei séu estinderei comitatelor,

— déca nu cu numere baremi dupa analogia. Apoi nu întielegemu, pentru-ce s'au intercalatu in „tiênutulu transilvanu“ si cele trei comitate ungurene (pag. 29, 30): Carasiu-Severinu, Aradu si Bihoru, cându mai in josu (pag. 34), unde li-e adevèratulu locu numai se pomenescu. Totu acést'a se póte díce si despre „Dalmati'a“. Déca dd. autori dícu si bine (pag. 40), cá „Dalmati'a s'a tiênutu odinóra de Ungari'a, acumu inse se tiène de ... Austri'a“, pentru-ce nu s'a pusu la loculul seu. Didactic'a nu iérta a comunicá prunciloru nici o cunoscentia (fia intuitiune, fia notiune), in modu neesactu, cari dupa aceea se trebuiésca a se corege; a întregi, da, potemu — dar' a corege pe dintregulu nici-odata. — Materialulu din partea III. — pe câtu de strainu pâna acum'a pentru cele mai multe scóle primare, déca nu pentru tóte, pe atátu de bine este alesu si tractatu intr'unu modu fórtè usioru. Map'a Ungariei si a pamentului redica multu valórea càrticelei. Limbagiul românescu, usioru si cu puçine abateri corectu. „Partile“ (séu regiunile lumei pag. 5) nu-i bine dísu romanesce, este ungurismu. Nemtiesculu „Weltgegenden“ este bine si de-ajunsu espresu prin „regiunile“ séu „tîeniturile“ lumei ér' „pàrti“ ací corespunde nemtiescului „Weltheile“. Asemene suntu gresíte espresiuni respective frase cá urmatórele: „Cátu de lungu e parietele dela nord, ost etc. (pag. 8, 9 etc.) precându (la pag. 7) se afla bine dísu: „Aretati, c. p. s. afla spre ost. — La pag. 8 aflamu: „Tóte chiliile din cladirea scólei... ne dau planulu cladirei scólei întregi.“ — O frasa acést'a de totu strania de limbagiulu celu concisu, laconicu — amu poté díce, — ce trebuie se fia observatu in ori-ce carte menita pentru mân'a pruncului. Erá destulu a díce: „planulu cladirii scolare,“ deóre-ce, sub „cladire scolara“ ori si „cladirea scólei“ se întielegu tóte despartiemintele unei scóle, si fàra de-a mai adauge si cuvèntulu „întregu.“ — Dar' atari „alunecari de péna“, ce se dicemu, cá facemu cu toti, câtu ne punemu a scrie câte cev'a, mai alesu pentru prunci. E bine inse, se ni le pomenimu unii altor'a, cá asiá mai degraba ne vomu poté corege.

In generalu, trebuie se constatezu, si o si facu cu placere, cá acésta càrticica este un'a dintre cele mai nimerite aparitiuni literarie nóue de pe terenulu pedagogico-didacticu, deci o si recomèndu fratiloru invetiatori cu tóta caldur'a! *V. Gr. Borgovanu.*

Carté conducatória la propunerea calcularei in scól'a poporala pentru invetiatori si preparandi. Brosiur'a I. Materi'a de invetiatu a claselor I, II si III ale scólei poporale dupa planulu ministerialu. Scrisa de Gavrilu Trifu, profesorul preparandialu. Se póte procurá dela autoru in Zilah — Zilah — si dela Cancelari'a Negrutiu in Gherla — Szamosujvár — cu 80 cr. + 5 cr. porto postal.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Niculae Fekete Negrutiu in Gherla.

Gherla. Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu. 1886.